

آیا علوم انسانی پزشکی (Medical humanities) یک رویکرد

بینارشته‌ای (interdisciplinary) است؟

علیرضا منجمی *

شقایق حق جو **

آرش حدادگر ***

چکیده

علوم انسانی طب به کاربرد علوم انسانی (ادبیات، فلسفه، اخلاق، تاریخ)، علوم اجتماعی (جامعه‌شناسی، انسان‌شناسی، روان‌شناسی) و هنر (هنرهای تصویری، تئاتر، سینما) در آموزش طب و طبابت (practice) اطلاق می‌شود. نارسایی‌های دیدگاه مکانیکی حاکم بر شاخه‌های مختلف طب که مبتنی بر دوالیسم دکارتی بود، جریانی را برانگیخت که به دنبال یافتن تعریفی فراگیر (holistic) از انسان بودند. یکی از اولین تلاش‌ها، پارادایم زیست — روان — اجتماعی (bio-psych-xocial) بود که سعی داشت با یک رویکرد التقاطی مشکل را حل کند، اما چون پارادایم مشترکی بین این رشته‌ها وجود نداشت چارچوب آن از نظر نظری و فلسفی رضایت بخش نبود. در حال حاضر دو رویکرد در علوم انسانی طب وجود دارد که یکپارچه‌گرا یا وحدت‌گرا (integrative) و تکثرگرا (pluralistic) نام دارند. رویکرد تکثرگرا که چندرشته‌ای (multidisciplinary) است به دنبال انسانی کردن کارگزاران طب است در حالی که رویکرد وحدت‌گرا به دنبال انسانی کردن طب در خلال یک فعالیت بینارشته‌ای (interdisciplinary) است. پیشرفت علوم انسانی پزشکی را می‌توان نشانه‌ای از بحران پارادایمی در طب دانست. بسیاری از پژوهشگران این رشته خود از جامعه پزشکی هستند، می‌کوشند با بهره‌گیری از مفاهیم علوم انسانی بدون به کار گرفتن روش و پارادایم‌های آن طبی انسان‌گرا (humanistic medicine) را به وجود آورند. لازمه به وجود آمدن یک رویکرد بینارشته‌ای همگامی هر دو رشته به ویژه همکاری فعال جامعه پزشکی در قالب یک فضای گفتمانی دموکراتیک است. اگر هدف اعلائی طب ارتقای سلامت انسان باشد؛ و علوم انسانی پزشکی در صدد است که رویکرد بینارشته‌ای باشد باید همراه طب در رسیدن به این هدف بکوشد.

* . مرکز تحقیقات فیزیولوژی کاربردی

** . دفتر پرورش استعدادهاى علمى دانشجویان

*** . دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

واژگان کلیدی: علوم انسانی، علوم پزشکی، رویکرد بینارشته‌ای، روان اجتماعی.